

กลับมาอีกครั้งกับบทความ ‘เชิด-ชู’ ที่จะพาทุกท่านมารับฟังมุมมองที่น่าสนใจทางการศึกษาจากอาจารย์แพทย์ที่มีความโดดเด่นในด้านความเป็นครูในวารสารฉบับนี้ ที่ทีมงานมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับเกียรติจาก **รศ. พญ.พรพรรณ กุ้มานะชัย** แบบอย่างด้านความเป็นครู ผู้ซึ่งได้รับรางวัลครูแพทย์ดีเด่น ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ประจำปีการศึกษา 2565

จึงขอนำข้อคิดและแรงบันดาลใจในการเป็นครูแพทย์ที่ดีมาฝากทุกท่านครับ

1. อยากให้อาจารย์แนะนำภาระงานในปัจจุบัน

ปัจจุบันนี้อาจารย์เป็นอาจารย์ประจำภาควิชาอายุรศาสตร์ สาขาวิชาโรคติดเชื้อและอายุรศาสตร์เขตร้อน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล นอกจากภาระงานการบริการตรวจรักษาผู้ป่วย อาจารย์มีบทบาทในการสอนนักศึกษาแพทย์ แพทย์ประจำบ้าน และแพทย์ประจำบ้านต่อยอดในสาขา ไม่ว่าจะเป็นในคาบเรียนหรือการสอนควบคู่ไปกับการดูแลผู้ป่วย นอกจากนี้ อาจารย์มีหน้าที่ในการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยให้แก่แพทย์ประจำบ้านอายุรศาสตร์ และช่วยในการเรียนการสอนนอกหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นในหลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ จัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับโรคติดเชื้อในหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์

อีกหนึ่งในภาระงานที่อาจารย์ปฏิบัติมานานกว่า 15 ปี คือการเป็นสมาชิกคณะกรรมการฝ่ายฝึกอบรมและสอบ ในสาขาอายุรศาสตร์โรคติดเชื้อ จึงมีประสบการณ์การออกแบบหลักสูตร วางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการประเมินผล ให้มีมาตรฐานและเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะการจัดสรรและแบ่งปันทรัพยากรให้แก่หลักสูตรฝึกอบรมที่ยังมีประสบการณ์น้อยกว่า ทั้งนี้เพื่อให้แพทย์ประจำบ้านต่อยอดในแต่ละหลักสูตรฝึกอบรมได้ประสบการณ์การเรียนรู้และโอกาสในระดับที่ใกล้เคียงกันมากที่สุด

รศ. พญ.พรพรรณ กุ้มานะชัย

ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

2. อยากทราบความรู้สึกของอาจารย์ ที่ได้รับรางวัล ‘ครูแพทย์ดีเด่น ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ประจำปีการศึกษา 2565’

“อาจารย์รู้สึกภูมิใจเป็นอย่างมากที่ได้รับรางวัลนี้ เนื่องจากการสอนเป็นสิ่งที่ตนเองทำแล้วมีความสุข อาจารย์ชอบเวลาที่สามารถทำให้ลูกศิษย์ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ดังนั้นตลอดเวลาที่ได้เป็นครูแพทย์ ได้มีโอกาสอบรม สอนนักเรียน และได้เห็นนักเรียนของตนเองพัฒนาขึ้นทั้งในด้านความรู้และเจตคติ และได้รับคำชมเชยจากอาจารย์ท่านอื่นในความทุ่มเทด้านการสอน สำหรับอาจารย์ก็เหมือนได้รางวัลในทุก ๆ วันที่ทำงานเป็นครูแพทย์ การที่ได้รับรางวัลนี้จะเป็นเครื่องเตือนใจอาจารย์ว่า อาจารย์จะต้องรักษาความเป็นครูของตนเองไว้ และพัฒนาความเป็นครูของตนเองให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา”

3. ครูแพทย์ที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร

“สิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับอาจารย์ คือ ‘passion’ ฉันทะ หรือความรักในการสอน เพราะอาจารย์เชื่อว่า ความรักในการสอนจะช่วยให้อาจารย์แพทย์สามารถเอาชนะความเหนื่อยล้าจากภาระงานอื่น ๆ คอยผลักดันให้อาจารย์มีกำลังใจในการตั้งใจสอนสิ่งดี ๆ ให้ลูกศิษย์ได้อยู่เสมอ”

“ต่อมาคือ อาจารย์ควรระวังไม่ให้เกิดอคติต่อตัวผู้เรียน ไม่ว่าจะผู้เรียนทำได้ดีหรือไม่ดีก็มักจะมองในแง่ลบก่อน จะทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมขึ้นและทำให้เกิดบรรยากาศที่ไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ เมื่อลูกศิษย์มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ครูมีหน้าที่ตักเตือนแต่ไม่ควรยึดติดกับความผิดนั้นไปตลอด และหากผู้เรียนพัฒนาปรับปรุงตัวต่อไปอาจารย์ก็มีหน้าที่ให้คำชมเชย”

“ประเด็นที่สามที่อยากเน้นคือ ‘ความหวังดี’ เพราะความหวังดีจะช่วยให้อาจารย์กล้าสอนในบางเรื่อง แม้เป็นประเด็นที่อาจมีความลำบากใจในการพูด เช่น การให้ negative feedback แก่ผู้เรียน โดยเฉพาะเรื่องระเบียบวินัย เจตคติ หรือ non-technical skills อย่างไรก็ตาม หากอาจารย์อยากสอนประเด็นเหล่านั้นโดยเริ่มต้นจากความหวังดีและสื่อสารให้ลูกศิษย์รู้ เชื่อว่าสุดท้ายผู้เรียนจะรับฟังและนำไปทำให้เกิดประโยชน์กับตนเองได้”

“ประเด็นสุดท้ายที่ครูแพทย์ที่ดีควรปฏิบัติ คือ ‘การจัดสรรเวลา’ ทุกคนมีเวลาใน 1 วันเท่ากัน อาจารย์แพทย์ทุกท่านก็เช่นกัน แม้ว่าจะมีภาระทั้งงานบริการ และงานวิจัยปริมาณที่มากอยู่แล้ว หากต้องการเป็นครูแพทย์ที่ดีด้วย สิ่งที่ขาดไม่ได้ตั้งแต่เริ่มต้น คือ การตั้งใจจัดสรรเวลาให้ลูกศิษย์อย่างสม่ำเสมอ”

4. อาจารย์คิดว่า การเรียนรู้แบบ team-based learning ช่วยในการเรียนรู้ได้อย่างไร และควรถูกนำมาใช้เพิ่มเติมในบริบทไหนบ้าง

“การเรียนรู้แบบ **team-based learning** มีส่วนช่วยในการเรียนการสอนอย่างมาก เพราะช่วยกระตุ้นให้เกิด **active learning** ตั้งแต่ก่อนเข้ามาในห้องเรียน ผ่านกระบวนการของ **flipped classroom** คือ ผู้เรียนมีโอกาสได้เตรียมความรู้พื้นฐานมาก่อน และใช้เวลาในห้องเรียนเพื่ออภิปรายประเด็นที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะการเรียนรู้แบบ **team-based learning** ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปรายทั้งกับเพื่อนในกลุ่มและอาจารย์ โดยไม่อาศัยทรัพยากรอาจารย์ปริมาณมาก นอกจากนี้การเรียนรู้แบบ **team-based learning** ยังช่วยปรับทัศนคติในการเรียนและทำงานให้ลูกศิษย์ได้รู้ว่าการเรียนรู้ด้วยกัน ทำงานและแก้ไขปัญหาพร้อมกันเป็นกลุ่มจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการทำงานคนเดียว จึงถือได้ว่า เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำได้ด้วย”

“อาจารย์อยากสนับสนุนให้นำการเรียนรู้แบบนี้ นำมาใช้ในการฝึกอบรมบุคลากรทางการแพทย์ระหว่างสหสาขาวิชาชีพมากยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละสาขาวิชาชีพ ได้เข้าใจมุมมองความเห็น ความเชี่ยวชาญของสาขาวิชาชีพอื่น และเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันในบริบทจริง โดยเฉพาะการทำ **application exercise** โดยดึงประเด็นมาจากปัญหาที่อาจารย์พบเห็นในการปฏิบัติงานจริง จะช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจในบทเรียน และเมื่อจบคาบเรียนก็จะสามารถนำเอาความรู้และประเด็นที่ได้อภิปรายไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้อีกด้วย”

5. การนำ team-based learning มาประยุกต์ใช้ ควรระมัดระวังอย่างไร

ประเด็นแรก คือ อาจารย์ควร orientate ผู้เรียนโดยใช้เวลาอย่างเหมาะสม เนื่องจากเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีลักษณะเฉพาะ หากผู้เรียนไม่คุ้นเคย ควรอธิบายให้ชัดเจนถึงส่วนที่นักเรียนต้องรับผิดชอบ ตั้งแต่ก่อนเริ่มชั้นเรียนจนถึงกิจกรรมในห้องเรียน รวมถึงอธิบายแนวทางการประเมินผลให้ชัดเจนด้วย

ประเด็นต่อมา คือ ต้องคอยสนับสนุนให้ผู้เรียนส่วนใหญ่มีส่วนร่วม ถึงแม้ว่าการเรียนแบบ team-based learning จะมีการสอบส่วนบุคคลหรือ iRAT อย่างไรก็ตามกระบวนการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดจากการอภิปรายระหว่างผู้เรียนด้วยกันหรือกับอาจารย์ หากสร้างบรรยากาศและนำกิจกรรมได้ไม่ดีเท่าที่ควร อาจทำให้ผู้เรียนที่เข้าใจว่าตนเองมีความรู้ไม่กล้าออกความเห็นและได้เรียนรู้น้อยกว่าเพื่อนคนอื่น

อีกส่วนที่ต้องพึงระวัง คือ การเรียนแบบ team-based learning เป็นการเรียนที่อาศัยการอภิปรายค่อนข้างมาก เนื่องจากผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อได้รับข้อมูลหลากหลายรูปแบบ หากเป็นไปได้อาจารย์ควรเตรียมการ หรือออกแบบสื่อเพิ่มเติมเพื่อผู้เรียนที่ชอบเรียนรู้ผ่านกระบวนการอื่นนอกจากการพูดอภิปรายด้วย เช่น เพิ่มแผนภาพใน presentation slide หรือมี flipchart จดบันทึกประเด็นที่ได้มีการอภิปรายกันไปแล้ว เพื่อช่วยให้ผู้เรียนที่เป็น visual learner รู้สึกสนใจและติดตามบทเรียนได้ดีขึ้น

ประเด็นสุดท้ายที่ต้องพึงระวัง คือ การจัดหาสถานที่ที่เหมาะสม เนื่องจากสถานที่ในการสอนส่วนใหญ่ มักออกแบบสำหรับการบรรยาย ทำให้กิจกรรมที่นักเรียนต้องการจับกลุ่มอภิปรายอาจไม่สามารถจัดเรียงที่นั่งให้เหมาะสมได้ แม้ว่ารูปแบบห้องหรือการจัดเรียงตำแหน่งเก้าอี้อาจไม่ใช่ส่วนประกอบที่สำคัญที่สุด แต่การมีสถานที่ที่เหมาะสมก็เป็นอีกหนึ่งในองค์ประกอบที่อาจารย์สามารถปรับเปลี่ยนเพื่อช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานเป็นกลุ่มให้ดีขึ้นได้

6. อยากฝากอะไรให้อาจารย์แพทย์รุ่นต่อไปได้ปฏิบัติตาม

“นอกเหนือจาก 4 ประเด็น ที่ได้กล่าวไว้ในคุณสมบัติของครูแพทย์ที่ดี ได้แก่ ฉันทะ การไม่มีอคติ ความหวังดี และการจัดสรรเวลา ประเด็นสุดท้ายที่อยากฝากครูแพทย์ไว้ก็คือ อยากให้ครูแพทย์รู้จัก ‘ปล่อยวาง’ เพราะอาจารย์หลายท่านสอนลูกศิษย์ด้วยความตั้งใจ เมื่อเกิดอุปสรรค หรือผู้เรียนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อาจารย์บางท่านเกิดความเครียด มองว่าตัวเองทำหน้าที่ได้ไม่ดี กัดดันตัวเอง จึงอยากให้อาจารย์มองการเรียนการสอนเป็นเหมือนการจูงมือลูกศิษย์ไปในทางที่ถูกต้อง ไม่ใช่การแบกลูกศิษย์ไว้บนหลัง หากลูกศิษย์ทำได้ดี เราก็ยินดีด้วย หากทำได้ไม่ดีก็ไม่ต้องเป็นทุกข์ ให้มีความสุขที่เราได้มีโอกาสช่วยเหลือและช่วยกันหาทางแก้ปัญหาต่อไป เช่นนี้ก็จะทำให้อาจารย์มีความสุขในการเป็นครูแพทย์ยิ่งขึ้น”